

הלכות ספה סימן תרל

באר הגולה

הפתח. *שיעמיד קנה עליו ועל השפח, (יא) וכשרה אף-על-פי שהקנה שעל גביהו אינו נוגע בקנה: הגה (יב) ואם השפח והתפן מגיע לסוף (יג) אין צריך קנה על (ד) גביהו (מרכיז הגנים ס"ד). ומה שנהגו בעזרת-הפתח עגלה הוא לנו בעלמא (כ"כ המרכיז): **ג** 'היו לה שני דפנות זו כנגד זו וביניהם מפלש, (יד) עושה דפן שיש בקנהו ארבעה טפחים ומשהו ומעמידו בפתחות מפלשה סמוך לאחד המפלי דפנות (ג) (ג) וקשרה, (טו) ונגם כזה צריך לעשות צורת פתח, שימן קנה מהפס על הדפן האחר. (טז) ה'יש אומרים שאין זה צריך צורת פתח: הגה (יז) אבל אם איכא דפן שבקנה בלא לבדו אין צריך קנה צורת הפתח עד סוף הכתל, (יח) הואיל ואיכא דפן שבקנה שהוא שיעור הקשר סבה, (יט) וכל-שכן שאין צריך צורת הפתח שבקנה דפן, ומה שנהגו בעזרת הפתח שבקנה לה דפנות שלמות אינו אלא לנו בעלמא (י"ז) והמניח ס"ד וכל-י"ב וכו' בשם מ"רכיז): **ד** *במה דברים אמורים, בעושה סתם במקום שאין דפן אמצעי כנגדה, אבל העושה סתם (כ) באמצע החצר בחוק מדפנות החצר, אף-על-פי שאין לה אלא שתי דפנות זו כנגד זו (כא) די לה בתקון המיתר, בשתי דפנות העשויות במין ג"ם: ה' כשהכשירו בשתי דפנות *העשויות במין ג"ם בטפח וצורת פתח, אפילו אם יש בשתי הדפנות פתחים הרבה שאין בהם צורת פתח,

1 פ"ט וז"ל סימן
אמר רבי יהושע
לר"ז ז' סוף פ"ט
בשם ר"ש אומרים
ועל דעת הר"ף
והרמב"ם, וכן סב
ר"ז ח' פ"ט בשם ר"ש
שפ"ט ז' פ"ט
סוף רמב"ם וכו'
פ"ט * הרמב"ם

באר היטב

בספר תרומת-הגדה דף טא וק"א-ה"ב סימן תרכ"ט: (ג) גביהו. ע"א שכתב להמ"ר: (ג) וקשרה. ובספר גדולה שהשלישית רחוקה משנה ברורה

שערי תשובה

בפרושו, ולשון הגמ' אשר"י צ"ע: [ג] וקשרה. עכ"ל. ועין בקנה-הגנה סימן כג שכתב דבר רובן-הנהגה שכתב לזכירת דגם בספר גדולה ה"ן

באר הלכה

דף ז עמוד ב דבור הפתחיל סוף על-גבי כפוי וכו', ומוכח בקנהו דהשפח שחוק גס"ן הוא מדרבנן, ומדאורייתא די בשפת הסמוך לחתל, וצריך עיון. אמר"ק מצאתי שסו"ר בעצמו באש"ל-אברהם ספ"ר קטן ז: * שיעמיד קנה עליו ועל השפח וכו', ע"ן ברין, דבפתוח מן שתי דפנות שלמות ושלישית שפת וצורת הפתח לא סגי אם יעשה כל הדפנות על-ידי צורת הפתח, דאף-על-גב צורת הפתח היא מחצה ומחצה לענן שבת⁽¹⁾ וכלא"ם, טפל קטום לענן סבה לא סגי אפלו דפן שלישי ומכל-שכן בשאר דפנות, והעתיקו האחרונים את דבריו, אכן ברא"ש דף י"ח ודעתו דמן המורה סתמי צורת הפתח גס"ן, אכן מדרבנן בענין ודקא פ"ט טפח שחוק נפסיג בא"א ספ"ז. ועין לקמן בפע"ק ו' מה שכתבנו פ"ט בבאר הלכה: * העשויות במין ג"ם בטפח וצורת פתח וכו', הנה לכאורה העתיק הספסר כזה את דברי הספסר שהיה במקרא: זכרה שבת על סבה, שהשבת אינה נמדת אלא בעלמא קרובה על הפתח מה שאין מה בסבה, והנה לפי מה שצוה ה"י ומגד-אברהם את דברי השלמות-ערוך שכתב 'שכשעצרת כל הפתח' וכו', דהנה ודקא עם הפתח שיש בשתי הדפנות, וכשפי הדפנות השלמות עומד שבתן בקנה על הפתח, פשוט רש"י, קשה, דאס"ן גבי שבת נמי, לפי מה דנקיטא לן לגבי שבת צורת הפתח מן פתחים, וכל-שכן לבדו כדבאר ה"ן פתחים בכל ודקא וגם קטא לן דישלש מחצות כדבאר ה"ן ורש"י-המחיר, אס"ן גבי שבת נמי יתיה מן החוצה ורש"י-המחיר בדבאר פנה, ועל רש"י טפא לא קשה לי, ורש"י פ"ט מה שאין על כסבה דסגי לה בשמים בהלכותו ושלישית אפלו טפח' וכו', רוצה לומר, וקאי נה על דיקא דאוריקא דסגי בטפח ודאי צריך צורת הפתח, כמו שכתב ה"ח, וכאן נה כסבה כדבאר אינו ורש"י-המחיר אם יעצור עוד נמצות בשתי הדפנות השלמות עד

כדי להשלים שיעור הכתל. ועין ב"ח שכתב דנה הוא מדרבנן. (ה) אבל השפח מנחה שאמרנו מתחלה הוא מדאורייתא: (יא) וקשרה. ואו (ו) מטר לטלטל בתוכו ולהוציא מן הבית דרך חלון הפתוח לסקה בשבת שבתוך החג, דאף-על-גב דבשאר שבתות אסור לטלטל אלא-אם-כ"ן יש תקן ברוח רביעית, מפל מקום בשבת שבתוך החג אומרים: מגו דה"י דפן לענן סבה ה"י נמי דפן לענן שבת⁽¹⁾, (ו) ומפל מקום שלא בשעת הדחק ראוי להמיר: (יב) ואם השפח והקנה וכו'. כן צריך לומר: (יג) אין צריך קנה על גביהו. דהספק גופא יחשב קנה על גביהו⁽¹⁾, ועין בסגן-אברהם שהקשה על זה מירושלמי, ודעתו דראוי להחמיר משום דאינו נעשה הספק לקנ"ה⁽¹⁾, (ט) אבל האחרונים ישבו קשייתו, (ע) ועל-י"ן הסומק על רמ"א לא הפסיד⁽¹⁾: **ג** (יד) עושה דפן וכו', ומה דלמעלה די בטפח, דהתם (י) השתי דפנות סמוכות להדדי ועל-כ"ן די בשלישי בטפח בעלמא, מה שאין כן כזה דהם רחוקים זה מזה, על-י"ן צריך לעשות דפן של ארבעה טפחים ומשהו ולהעמידו בפתחות מפלשה סמוך לדפן אחר⁽¹⁾, דה"י כלכודו, ונחשב כאילו היה דפן שלם של שבקנה טפחים סמוך לדפן⁽¹⁾, (י"א) וממילא גם כזה יש שתי דפנות סמוכות להדדי כמו למעלה⁽¹⁾, (טו) ונגם כזה צריך לעשות צורת פתח וכו'. ע"ן בסגן-אברהם שכתב, אולי דוקא כסבה קטנה כשר, אבל כסבה גדולה שהשלישית רחוקה מקנה הרבה לא מבייג אפלו על-ידי צורת הפתח, אבל הרבה (י"ב) אחרונים הסכימו דאין לחלק כזה: (טז) ויש אומרים שאין זה צריך צורת הפתח. ולא דמי לקע"ף כ, ששם התקון כפס רחב טפח שהתקן הוא גרוי, על-י"ן צריך צורת הפתח להשלים השעור, מה שאין כן כאן שיש תקון טוב כפס ארבעה, על-י"ן סבירא להו דאין צריך צורת הפתח. (י"ג) וכתבו האחרונים דיש להחמיר בפסקא הראשונה: (י"ז) אבל אי איכא וכו' אין צריך קנה צורת הפתח. רוצה לומר, דקנה (י"ד) לכלי עלמא אין צריך צורת הפתח אפלו לדעה הראשונה: (י"ח) הואיל ואיכא דפן שבקנה וכו'. אף שהכתל שלישי שהוא עומד נגדו הוא מרחק מקנה, הואיל שעל-כ"ל-פנים איכא שלש דפנות בפסקה⁽¹⁾, ומסתברא דדוקא אם הרחוק הוא לא יותר מעשרה אמות דנחשב זה כפתח, ועין לקמן בפע"ק ה': (י"ט) וכל-שכן שאין צריכים צורת הפתח וכו', רוצה לומר דפן רביעי: **ד** (כ) באמצע החצר וכו'. מקור דין זה הוא מה"ר"ן. ועין בסגן-אברהם שחולק על זה (טו) ודעתו דאין להחמיר לה"רין אלא כלשתי דפנות זו כנגד זו של הסבה הם עצמם דפנות החצר, דקנה מה"י דפן אמצעי של החצר⁽¹⁾ אף-על-פי שאינה דפן לשבה (בגון שחציו של הסבה לצד דפן האמצעי אינה מספק כלל) שלא תהא נדונת כסבה העשויה כמבוי, אבל לא כשהיא עומדת באמצע החצר: (כא) די לה בתקון המיתר וכו'. דהנהו שיעמיר השפח מנחה בפתחות מפלשה טפחים סמוך לדפן, והנהו לצד שהוא כנגד פתח

שער העיון

(ה) פ"ט-ג"מ. ועין פ"ט דלתיב צורת הפתח על-ידי ע"גים בשבת וז"ל טוב ויש לומר דה"י דפן שבת וישבות בקיום טענה⁽¹⁾: (ו) אקרא ופוסקים: (ז) כן כפס בספר מ"א-דגם בשם הר"ן: (ח) הפרי-מגדים ובאור הג"א: (ט) בבב"א-ע"ב: (י) אקרא: (יא) הר"ן: (י"ב) אלהי רבה ורובד נמצא באמ"ר-ת"כ וע"ן שם שח"כ"ח כן מחוייב הנש"ב"א ובמס"ר-ע"ב: (י"ג) ב"ח ואלהי רבה ושי"א: (י"ד) וקנה מרה קשת השי"י ששפתאל על ה"ח (אחרונים): (טו) אף בשפה אחרונים ישבו קשת הסגן-אברהם על הביה"ח⁽¹⁾ וע"ן בסמ"ק-ת"כ ובגד"ש-ועתה-משה, וכן שטעם בבאר הג"א שאינו חושש לקשת הסגן אברהם, מפל מקום למעשה נראה דאין להחמיר באמצע החצר בתנאי, דאפילו באפן ששני הסגן-אברהם דברי הר"ן דקאי על מבוי הפתח וכאן שצ"ח החולפות. גם כן צריך עיון על הספסר איך העתיק דברי הר"ן לדקא, והלא לפי מה שהעתיק בספ"ר ז' סוף על-גבי מבוי שיש לו לח"י וכו' מוכח דסבירא לה כפרושי הרמב"ם והרא"ש דהקטור מ"ר מבוי מפלש, אס"ן אין שום מקור לדברי הר"ן לדקא, ועל-כ"פ-זהו למדן דמה ששטר הנקרא אפילו סבה ועלמא בעי טפח שחוק הנהו דסבירא לה דוקר"ב כ' ה"ח ואם שכתבו הספ"ר (אמר"ק שצאתי שהקשה כן בחמ"ס-משה, ואס"ן על-כ"פ-גם אין להחמיר יותר טפח שצ"ח החולפות:

הלכות סבה סימן תרל

שקשטצטרף (כב) קל (ד) הפרוץ יהיה מרובה (כג) על העומד, פשרה, (כד) רק שלא יהיו הפתחים (ס) (כה) בקננות כ"י המחצות צריכין להיות מחברים קמין ג"ס (ר"ח), (כו) *ובלבד שלא יהא כהם פרצה יתרה על עשר אמות, ואם יש פה (כז) צורת פתח, אפלו ביותר מעשר, *ולרמב"ם, אפלו יש לה צורת פתח, אם יש לה פרצה יותר מעשר פסולה, אלא אם כן עומד מרובה על הפרוץ: הגה ונהגו עקשו (כח) *לעשות מחצות (ו) שלמות כי אין הכל בקיאין כדין המחצות (כ"ו). ומי שאין לו כדי צרכו למחצות, עדיף אז לעשות שלש מחצות שלמות מארבע שאינן שלמות (מהרי"ם): ו *לנעץ ארבעה קונדסין, בין באמצע הגג (כט) *בין על שפת הגג, וספק על גגו, פסולה. *ויש מקשיירין בנעץ על שפת

כ פרוץ ה' סמליות
פיה ל' ברוטא ר'
מ' בריא ולא נקשט
בנות
הרי"ח
הלכות ברוטא וסמל
דבר נחמ, וכו' סמל
א"י חז"ר וכו'
לשנה וראש ג' כב
שירי וכו' וכו'
נחמ וכו' וכו'
אע"פ לוח הרי"ח
ויאזר ורמב"ם, וכן ספק השור בלשם

באר היטב

עומד מרובה, אלא הקלא כזה דאע"פ שבכלל הפרצה הוא פרוץ מרובה, ע"ש: (ה) בקננות, פ"י בכל הקננות, אבל אם כ"י מחצות מחברים שרי, מ"א: (ו) שלמות, קנה סמי"ט: ונהגו לעשות עגול כותף הפתח, אבל אינן סכות הבנויות משנה לשנה כפתח גמור א"צ אותו עגול ואפלו מנהגא ליקא, כתב מהרי"ל: מהרי"ש הזה קסמן למחצות הסבה כדי לראות סדר גמדין שלא ישנה משנה לשנה, וכן הוא בירושלמי והקפסא את המשען כמשפטו, וכו' יש משפט לקרשים, אלא קרש שוקה לתן כעמון וזמן לעולם כעמון:

משנה ברוחה

החצר (טו) ולא לצד שהוא כנגד דופן החצר: ה (כב) קל הפרוץ יהיה מרובה וכו', ורצה לומר, על ידי הפרצות שיש בשתי הדפנות עם שתי הדפנות הפרצות יחד יהיה הפרוץ מרובה על העומד, (ח) אבל אם באותן שתי הדפנות השלמות פרוץ שבהן מרובה על העומד שבהן, אסורא, ודוקא אם הפרצות הם יותר משלישה ספחים, אבל אם הם פחות משלישה ספחים, כלבוד דמי והגוי קטחוס ואין שם פרצה עליה. וענן כמגן אבניהם ריש הסימן שדעתו, ודוקא אם עושה הסבה מארבעה דפנות, אבל אם עושה משלישה דפנות לא מהני (י"ט) מדרבנן על ידי לבד: (כג) על העומד, ודוקא (י"ט) אם בעומד יהיה על קל פנים שעור מקום חשוב, (כ) דהיינו פס של ארבעה ספחים: (כד) רק שלא יהיו הפתחים וכו', הניג, (כ"א) אפלו אם עשויות בצורת הפתח, דאף דלענין שבת על ידי צורת הפתח הוי קטחוס משפ, לענין סבה חמור יותר, דבעינן שיהא שתי דפנותיה מחברות משפ בנזיר ולא על ידי צורת הפתח: (כה) בקננות, *בגן' היה לו לומר, (כ"ט) דהא מירי המחבר בליקא פסקה אלא שתי דפנות שלמות, דליקא אלא קרן אחת: אלא דהרמ"א אתי לאשמרעין אף היכי דעושה הסבה של ארבע דפנות שלמות, שאין לו לעשות פתחים בכל קרנותיה, דאז לא ישאר לו שתי דפנות מחברות יחד, אבל אם ירצה לעשות פתחים בשאר קרנותיה ויהשאר שתי דפנות מחברות יחד, אין הכי נמי דשרי: (כו) ובלבד וכו' יתרה על עשר אמות, דאז (כ"ג) אפלו עומד מרובה על הפרוץ אסור, דהמשכת

המנה יותר מג' צ"ע, מ"א: (ד) הפרוץ, פ"י השכחן הפרוץ משני רוחות הפרוצים למקרי עם הפרצה שבכלל הפתחים והוא בכלל מרובה על העומד שיש בשני המחצות והשפח וזו סתם, אבל עכ"פ יהיה המחצות ענין עומד מרובה על הפרוץ, וכתב הש"י: כ"ל ויש חלוק בדבר, קשאין פרצה גדולה רק קל הפרצות כל אחת בפ"ע פחות מג' אז ספק אפלו קשרין מרובה באותה מחצה מין דאמרין לבד מ' קל העומד כפתוס, משא"כ אם יש פרצה א' גדולה יותר מג"ס אז צריך שיהיה עכ"פ באותה מחצה

באור הלכה

שכפרצה גדולה שיש ברפן השלישי עם אלו הפרצות יחד לא יהיה עומד מרובה על הפרוץ, אבל לפי מה שכתב השלחן ערוך *בעשויות קמין ג"ס כקטח וצורה הפתח קשה: ואף אם הקצי לומר דבשבת נמי, אף דלשל מחצות הוי דאורוקא מכל מקום מצטרף דהפן רביעית הפתחה עם הפרצות המצאיות בשלש הדפנות, ג"ס נ"ס קשה, דהלא כבעינן ה' יש עומד מרובה על הפרוץ, ודלא סתם דפן רביעית הפתחות יש דפן שלישית שנעשה על ידי לבד וצורת הפתח, ועוד יש שמי דפנות שצדקן מרובה על הפרוץ: ויש לומר, דבשבת הלא די אם ברפן השלישי יש טפח מרוב ונגם צורת הפתח עד השלמת ד' ספחים אף דהפן גדולה ורבו פרוץ²⁸⁷, ובקטס אם נצטרף לזה הפרצות הטעות שיש בשתי הדפנות בודאי יהיה הפרוץ מרובה על העומד: מכל מקום שרי, ובשבת כדאי גונא אין שם רשות יחידה עלה: * כי המחצות צריכות להיות מחברים, ואם הפרצה היה שם כפחות מג' ספחים שרי, דמחברים מקרי על ידי לבד²⁸⁸ [פ"מ"ג]: * ובלבד וכו' יתרה על עשר אמות, מספקני אם על ידיה נחשב כל הפוץ, דאילו לא מהני רק דעל ידיה פרצה חשיבה ולא פתח, ואסור לישב במקום הפוץ לצאת ידי מצוה אף דמספק מלמעלה, אבל ביה דהפן ששאר שם שעור סבה יותר אפשר דשרי, דלא גריצא נה סחסי במקום הפרצה והלאה לגמרי דהיה בודאי משר הסבה, וענן ככ"ח דהשטע מלשנו דעל ידיה נקטר כל המחצה, ודעה סברתו בודאי אסת הלכה לענין שבת וכן הוא לדינא, אבל כדענינו דוקא לן דשעור סבה הוא רק ד' ספחים צריך עיון: * לעשות מחצות שלמות, עין בבאר היטב מה שכתב שם מהרי"ש, וענן בבבב"י יצק שכתב שלא נראה מי שחש לזה, ומסקנא על ראינו מספקנ²⁸⁹, עין שם: * געין ארבעה קונדסין וכו' פסולה, עין במשנה ברורה, והנה במקרא משמע שדמי דאורוקא, ולקאורה לפי מה דפסק הרא"ש בדף י' דאף לגבי סבה יצא מן התורה בצורת הפתח, אם כן אפלו אסור לה דלא ארבעין גוד אסיק אטאי אינו יוצא מטעם צורת הפתח: ואין לומר דסבר הרא"ש

לפרצה ולא לקתח: (כז) צורת פתח, אפלו ביותר מעשר²⁹⁰, דעכשו (מ) פתח מקרי (כ"ט) ואין שם פרצה עליה: (כח) לעשות מחצות שלמות²⁹¹, ורצה לומר, שלא על ידי צעות של לבד וצורת הפתח, ובהלכות של רבי יצחק גיאות ראיתי שכתב גמ"ב, דלמצוה מן המצות בעינן שיהיה שלש דפנות הסכות סחומות מכל רוחותיה, ולא יהא מקום פתוח אלא מקום הפתח בלבד: ו (כט) מין על שפת הגג וכו' פסולה, ואף דלגבי שבת לכלי עלמא (ס) אמרין גוד אסיק מחיצתא, לגבי סבה סכירה לן דבעינן

שער הצינן

(טו) דשם נחשב בלאו הכי קצת כפתוס לדעת המחבר: (פ) ט"ו ויגן אברתה: (פ"ט) פרי מגדים: (י"ט) מגן אברתה: (כ) בן פרשו הפרי מגדים ומחצית השקל, וקשה לפי פירושם מנא לה להספגן אברתה דבר זה, אימא מין דכשפי הדפנות השלמות העומד מרובה בהן, כמו שכתב הפגן אברתה, אפלו אם העומד פחות מן ד' ספחים, כיון דהפרוץ מיעט מזה כשל המוצט לנבחה, וגם מדברי רבנו יצחק שהובא בבית יוסף משמע בהר"א כמו שכתבנו, עין שם, ולענין דעתי נכון יותר כמו שפרש הלבושי שירי את דברי הפגן אברתה, שכתב דבעינן בעומד שעור מקום דינגו ד' ספחים כדי להכשר פתח²⁹⁴, ונראה דסברת הפגן אברתה הוא כמו שהביא בבית יוסף בשם רבנו יצחק שיש מי וסבירא לה להספגן אברתה כן הוא לדינא דבעינן שעל ידי צורך כל העומד יהיה הכשר סבה, מדקטב רבנו יצחק לכסוף: ומורי ר' אברתה כתב וכו' כל שיש בעומד כל הדפן כדי שעור סבה, משמע וסבירא לה כן לדינא: (כ"א) בן אימא גרין והובא בבאר הגולה: (כ"ב) לכושי שירי בבאר דברי הפגן אברתה: (כ"ג) בן משמע בבאר הגולה: (כ"ד) ואף דלדעת הר"ן אין לעשות צורת הפתח בדפנות הסבה, יש לומר דהיינו דוקא כשעור הכשר סבה ולא ביותר סבה: (כ"ה) ודע, דלדעה זו אפלו אם הפרוץ מרובה עליהן עד שאפלו אם נחשב את מקום צורת הפתח לעומד יהיה הפרוץ מרובה עליהם גמ"ב, דהרי כתבו הפוסקים דאין חלוק בצורת הפתח בין עשור ליחיד מעשה: (כ"ו) דלדין צ"מ לן לל' בסימן שמה סעיף טו וזו דעל ג' הבית הרי שרתי החזיר, ואם הגג אינו מולט מחצות הבית, משום דאמרין גוד אסיק מחצות הבית למעלה: והרי כאלו יש מחצות למעלה:

הלכות סָבָה סִימָן תרל

ביאורים ומוספים

[משניב ס"ק כב]

פּרוֹץ שְׂבָהּ מְרַבָּה עַל הַעוֹמֵד שְׂבָהּ, אָסוּר.²³

23) ואף אם רק באחת מהן הפרוץ מרובה על העומד, ועל ידי צירוף הדופן השניה יהיה העומד שבשתייהן מרובה על הפרוץ, כתב הבכורי יעקב (סיק ג) שהסוכה פסולה.

[שעה"צ ס"ק כ]

דָּהָיָו ד' טַפְּחִים כְּדִי הַקָּשֶׁר פְּתוּחָה.²⁴

24) ואף שבמשניב לא כתב כן אלא כתב ארבע טפחים, כתב השו"ת הלכות (סי' 1) שהעיקר כדבריו בשעה"צ.

והחז"א (א"י"ח סי' עה ס"ק י ו-יג) כתב, שצריך שתהיה דופן ארבעה טפחים בתוך שבעה טפחים סמוך לדופן השניה, כדי שיהיו שתי דפנות סמוכות זו לזו (ולפי ה"רין, כתב שם (סיק יא) שצריך שתהיה הדופן השניה שבעה טפחים), ואין מועיל לזה מה שיש בכל משך הסוכה צירוף של שבעה טפחים. אכן, הסתפק שם (סי' 10) שיתכן שאף אם הארבעה טפחים אינם מחוברים יחד אלא הם מפוזרים בתוך השבעה טפחים, מועיל הדבר להחשיבם כשתי דפנות הסמוכות זו לזו.

[משניב ס"ק כז]

צוֹרֵת פְּתוּחָה, אֶפְסוֹל כְּיוֹתֵר מֵעֶשְׂרִים.²⁵

25) ולהלכה כתב לעיל (סי' שסב ס"ק ט) שנכון להחמיר כדעת הרמב"ם שצורת הפתח אינה מועילה לפתח שהוא יותר מעשר אמות, כיון שגם הסמיג והסמיק סוברים כן. וראה מה שכתבנו שם (סי' נח) כמה פרטי דינים בענין זה.

[משניב ס"ק כח]

לְעֵשׂוֹת קַחְצוֹת שְׁלֵמוֹת.²⁶

26) ומשמעות דברי הרמ"א שמצוה מן המובחר לעשות ארבע דפנות, וכן כתב החיי אדם (כלל קמו ט"ג), וכן כתב האליה זוטא (סי' ה) בשם המטה משה והשליה שנהגו לעשות ארבע מחיצות, וכן נקט בשו"ת הלכות (סי' ט), וראה בהמשך דברי המשניב בשם הרי"ץ גיאות, וברמ"א להלן (סי' ב) ובמשניב (סי' נ ו-נז) (וראה מה שהובא בספר זכור לדוד (להגרי"ד פרנקל עמ' ססא) בשם החז"א שהקפיד שיהיו בסוכתו ארבע דפנות שלמות, ללא חלונות).

[ביה"ל ד"ה העשויות]

עַד הַשְּׁלֵמַת ד' טַפְּחִים אִף הַדִּפּוֹן גְּדוֹלָה (דְּבַר פְּרוֹץ).²⁷

27) אמנם, החז"א (א"י"ח סי' עה ס"ק ח) כתב שאם הדופן השלישית אינה ארוכה שבעה טפחים, צריך שתגיע צורת הפתח עד קצה הסוכה (כמו שכתבנו בשעה"צ לעיל (סי' ב)), ובישוב קושיית הביה"ל כתב החז"א (שם ס"ק א), שבאופן שהדופן השלישית ארוכה שבעה טפחים, אין צריך צורת הפתח ממנה עד סוף הדופן, ובאופן זה יתכן שהפרוץ מרובה על העומד, והסוכה כשרה ובשבת לא. והוסיף (שם ס"ק ג), שמבואר ברין, וכן בראש ובבית יוסף בשם ר"א בן אסמעאל, שאף אם בשתי הדפנות עצמן הפרוץ מרובה על העומד, הסוכה כשרה (שלא כדברי המשניב (סי' כב)), ולפי דבריהם יש להעמיד את החילוק בין שבת לסוכה באופן הזה (אך למעשה פסק (שם ס"ק יג) שלא כדבריהם).

[ביה"ל ד"ה כ]

דְּפֻתְקָרִים סְקָרִי עֲלֵי יָדֵי לְבוֹרָה.²⁸

28) ואף אם בשתי הדפנות הניח פס ארבע טפחים ומשהו בריחוק פחות משלושה טפחים מהקרקע, והניח בקרן קנה כדי לעשות ממנו 'לבו' לשני הצדדים, כתב הבכורי יעקב (סי' יג) שנחשבות הדפנות כמחוברות (וראה מה שכתבנו בשעה"צ לעיל (סי' ב)).

[ביה"ל ד"ה לעשות]

שְׁלֵל נָאָה מִי שְׁחַשׁ לָהּ, וַיִּסְקַפֵּק עַל רֵאשִׁיתוֹ סַמְשָׁן.²⁹

29) שם (סי' טז) כתב, שאין צריך להקפיד על קרש שהונח בצד אחד של הסוכה שלא להניחו בצד אחר, שרק במשכן היתה מעלה לקרש שמונח בצד צפון מחמת הקדושה היתירה בצפון, ששם היו נשחטים קרשי קרשים ושם נמצא השלחן, וכן היתה קדושה בצד דרום מחמת שבו היתה מונחת המטרה, אך לענין סוכה אין מעלה לצד אחד על פני צד אחר, ואין טעם להקפיד על קרש שהונח בצד אחד שלא להניחו בצד אחר. והוסיף, שנטעם זה לא הקפיד הא"י ז"ל להניח טלית באותו אופן שהונחה בימים הקדומים, אף שעל ידי כך הציציות שהיו לפניו מונחות לאחוריו, כיון שאין מעלה לציציות שמונחות מלפניו על פני הציציות שמונחות מאחוריו. ובמשניב לעיל (סי' ח ס"ק ט) כתב שנהגו לעשות עטרה בטלית כדי שלא להפוך את צד הציציות, ושהא"י ז"ל לא הקפיד על כך, וראה מה שכתבנו שם.

והערוך השלחן (סכ"ט) כתב שאף שאין ראייה מוכרחת להקפיד על מקום הנחת קרשי הסוכה, מימי נכון לעשות כן, וכן המנהג.

הלכות סֵפֶה סִימָן תרל

ביאורים ומוספים

[משנ"ב ס"ק טז]

לְגַבֵּי סֵפֶה סִימָן לֶן דְּקַעֲיָן מִחֻצוֹת מְקוּשָׁו.

30) ובטעם הדבר כתב הלבוש (ס"ו), שנאמר בסוכה דין 'ש'תבו כעין תדורו, ואין דיור בלא מחיצות.

[משנ"ב ס"ק ל]

מְקַלָּה אֶת מִחְצוֹתֶיהָ לְמַעַלְתָּהּ³¹ וְכִי, קְדָלְעִיל בְּסִיקָן שֶׁמָה קַעֲרִי³².

31) ובביאור דין 'גוד' אסיק, ביאר בחידושי הגר"ח הלוי (על הרמב"ם פ"ד מהל' סוכה ד"א) שנחשב כאילו עצם המחיצות עולות למעלה, מאידך, החז"ר (גלויות שם) כתב שאין הכוונה שהמחיצות עולות וגדרות את שמעליהן, אלא שעצם הדבר שהדפנות גדרות במקומן את המקום מרשות הרבים, מחשיב אף את המקום שעל גביהן כגודו, שהרי אף הוא מופרד מרשות הרבים. [וראה במשנ"ב לקמן (ס"י תרלב ס"ק ד) שיש אומרים שאף כשדופן אינה מגיעה לסכך אפשר לומר עליה דין דופן עקומה, והיינו מחמת שמקום האויר נחשב כדופן [אמיתית] על ידי דין 'גוד' אסיק, כפי שכתבנו להלן (ס"ק מד)].

32) ואם הגג בולט רק מעט ממגוד המחיצות, כתב בביה"ל שם (ד"ה גג) לענין דין רשות היחיד, שלרעת המג"א בשם תוס' אפשר לומר 'גוד' אסיק' כל שאינו בולט ארבעה טפחים, ושמתחמת הפוסקים נראה שאפילו אם בולט משהו אין אומרים 'גוד' אסיק. והחז"ר כתב (א"ר"ח ס"י ק"ד ס"ק ו), שעד טפח, או על כל פנים חצי טפח, אין בליטת הגג נחשבת כבליטה.

[משנ"ב ס"ק לא]

לֹא אֶמְרִינָן לְבוֹד גְּגוֹד לְכָלֵי עֲלֵמָא.

33) ואף שלענין דפנות שנמוכות מהסכך ואף אינן כנגדו, כתב השו"ע להלן (ס"ט) שאומרים 'גוד' אסיק' ולבו"ד כדי להכשיר את הסוכה [וכן העיר בזכרון שמואל ס"י נו אות ה ס"ק ב], ביאר הגר"י קרליץ (חוט שני סוכות עמ' רכח) שכיון שיש שם מחיצות שניכרות בסוכה ואין צריך אלא להעלותן, אפשר לומר 'גוד' אסיק' אף כשלא יגיעו על ידי כך לסכך, מה שאין כן בענינו, שאין מחיצות ניכרות בסוכה שעל הגג, ולולא דין 'גוד' אסיק' אין לסוכה דפנות, אין אומרים באופן זה 'גוד' אסיק' כשהמחיצות אינן כנגד הסכך.

[משנ"ב ס"ק לב]

מַגוּ דְּהָנִי מִחֻצָּה לְעִנְיָן שְׁקֵת הָיוּ נְמִי מִחֻצָּה לְעִנְיָן סֵפֶה³⁴ בְּשֵׁקֶת שְׂאֵלְעֵץ כְּחוֹף הַתְּיָגוֹ.

34) אמנם, בשבת הרי די בגדירת הרוח ואין דין שיהיו מחיצות, ולפיכך די בלחי או בפסי ביראות, ואם כן העיר העמק ברכה (סוכה אות ח) איך אומרים מינו משבת לסוכה, הרי לענין סוכה יש דין שיהיו דפנות, ולחי אינו כדופן [וראה ריטב"א סוכה ז, א ד"ה גופא]. אכן מבואר בשו"ת אגרות משה (א"ר"ח ח"א ס"י קעט) שמהר"ן (סוכה ג, א מדפי הרי"ף) מוכח שאין כותת המיגו' שכשם שיש לדופן זו חשיבות לענין שבת כך יש לה חשיבות לענין סוכה, אלא רק שכיון שבשבת מועילה הדופן, אין לטווג לגבי סוכה שלא תיחשב כדופן, מחמת שהדבר נראה כסתירה. וראה מה שכתבנו לעיל (ס"ק יא).

35) ואף שמבואר בגמ' (סוכה כג, א) שסוכה שאינה ראויה לשבת בה שבעה ימים אינה נחשבת סוכה [בין לרי"מ ולבין לר"י, עין שם], ואם כן סוכה זו שאינה כשרה אלא בשבת לכאורה אינה נחשבת

כסוכה [וכן הקשו הפמ"ג (א"א ס"ק י) והבית מאיר כאן, עין שם בדבריהם], כתבו הרש"ש (סוכה ז, א) והדומי שדה (שם) שאף על פסול זה נאמר 'מיגו' להכשירו, שכשם שלענין שבת אין חיסרון של 'אינה ראויה לשבעה', כך לענין סוכה [בשבת]. אכן, בשורת בנין שלמה (ח"א ס"י מו ד"ה דע' עוד) דחה סברא זו מפני שלא נאמר מיגו על פסול שאינו שייך לדיני דפנות, משום שאינו שייך לגבי דיני שבת, וכן מבואר במנחת חינוך (מצוה שכה אות יא ד"ה שוב) שאין להכשיר דפנות גזולות לסוכה בשבת משום מיגו, משום שפסולן אינו שייך לדיני דפנות.

ובשורת המרחשת (ח"א ס"י טו אות ח) תירץ, שפסול סוכה שאינה ראויה לשבעה לא נאמר אלא בסכך, אך הדפנות אין צריך שיהיו ראויות לשבעה [ואף שהגמ' שם דנה לפסול סוכה על גבי בהמה משום שאינה ראויה לשבעה מחמת שאסור לעלות אליה ביום טוב, אף שהחיסרון אינו בסכך, מ"מ כיון שיש שם חיסרון בכל הסוכה מחמת שכולה אינה ראויה לשבעה, נחשב הדבר כפסול בסכך], וכן מבואר ברש"ש (סוכה כג, א).

ובשורת בנין שלמה (שם ד"ה ואכן ליישב) תירץ, שהפסול של אינה ראויה לשבעה לא נאמר אלא כשאינה ראויה לשהות בה שבעה ימים, שמחמת כך נחשבת שאינה אפילו כדירת עראי, אך כשראויה לשהות בה אלא שאינה כשרה, אין חיסרון בדבר.

ואף שגם ביום טוב נאסר להוציא מרשות לרשות שלא לצורך, כמבואר ברמ"א (ס"י תקיח ס"א), ואם כן לכאורה אף ביום טוב יש להכשיר את הסוכה מדין מיגו, שהרי על ידי הלחי הותר הטלטול שלא לצורך, ואם כן נאמר מיגו שנחשב כדופן לענין יום טוב נחשב כדופן לענין סוכה [וכן הקשה הרעק"א (דרוש וחידוש מכת"י סוכה ז, א) וכעין זה הקשה גם הקבא דקשייתא (שאלה פט), ונשאר בצע"ג], כתב בשורת אגרות משה (א"ר"ח ח"א ס"י קעט) שיש לומר שאין אומרים מיגו אלא כשהלחי מתיר בפועל את הטלטול הנצרך לצורך מצות סוכה, ואם כן ביום טוב הרי כל הטלטולים שנעשים לצורך מצות סוכה נחשבים לצורך יום טוב ואינם צריכים לחי, ולפיכך אין אומרים מיגו. [וראה שד מה שכתב שם ביישוב קושית הרעק"א (שם) איך אומרים מיגו בזמנינו, שאין לנו רשות הרבים מדאורייתא, ממה שמועיל הלחי בשבת לגבי דין טלטול דרבנן, לסוכה שצריכה דופן שלישית טפח מדאורייתא].

[משנ"ב ס"ק לח]

דְּתַקְרַת הָאֶקְסֶדְרָה לְצַרְף עֲצֵמוֹ עֲבִידֵי וְלֹא לְצַרְף סֵפֶה³⁶.

36) ובטעם הדבר שאין אומרים 'פי תקרה יורד וסותם' על קצה הסכך [כשהוא שוה וישר, ראה שו"ע ס"י שסא ס"ב, ובשנת הלכות שם (ס"י ג)], כתב הר"ן (סוכה ט, א מדפי הרי"ף ד"ה איתמר) שכיון שאינו קבת אלא עראי, אינו נחשב כתקרה לענין דין 'פי תקרה'.

[שעה"צ ס"ק לח]

דְּאִי לֹא הָיוּ לֹא אֶמְרִינָן פִּי תַקְרָה יוֹרֵד וְסוֹתֵם, וְיֵלֵא כְּבִת"י³⁷.

37) ואף על פי שדעת הבית יוסף (ס"י שסא ס"ב) שאף אם רוחב התקרה הוא פחות מארבעה טפחים אומרים 'פי תקרה', מ"מ הרמ"א שם כתב שאין אומרים דין 'פי תקרה' אלא אם כן רוחבו הוא ארבעה טפחים, וכתב במשנ"ב שם (ס"ק טו) ובביה"ל שם (ד"ה ויש אומרים) שכן הלכה, וכן מבואר במשנ"ב להלן (ס"ק מ). ואף הבי"ח שכתב כאן שדי בטפח, לא היקל אלא משום שמכך שמספיק שיהיה כדופן השלישית של הסוכה רק טפח, מוכח שאין צריך מחיצה גמורה, ומספיק שתהיה בו סתימה בעלמא, ואף על זה נחלק המג"א.

הלכות סבה סימן תרל

באר הגולה צג

ס סימרא וזבא שם
ע סימרא וזבא שם
פ פסוק זה עבד צ שם
פ"ט סימרא וזבא שם
קטא

הגג, (ל) *משום דאמרין (ו) גוד (לא) אסיק מחיצתא: ז (לב) ספק על-גבי *מבוי שיש לו לחי (פרוש, עין במין עמור) *או על-גבי *באר שיש לו פסין (פרוש, קרשי עין (לג) סביבות הבאר לגשות רשות-הניחוד), הרי זו סבה כשרה לאותו שבת שבתוף ההג בלבד, מתוף שלחי זה ופסין אלו מחצות לענין שבת, נחשב אותם מחצות לענין סבה. (לד) וראין להמיר אלא במקום שלחי (לה) ופסין (ס) מתירין לענין שבת, (לו) דאז שיק' מגו' (רי"ד): ח (לי) *ספק על-גבי (ט) אכסרנה שיש לה פצימין, (לה) בין

באר היטב

ולא בחצר: (ט) אכסרנה, כתב הש"י: מי שרצה לגשות סבה בבית שלו ולפרץ הנגל למעלה כמו שנהגים וכתלי הבית יהיו כתלי הסבה, הריעו שרצה לגשות הסבה בביתו של כהל מנהג וכתל דרום ויש קורה אחת פנתה כל

(ו) גוד אסיק, פרוש, כאלו מחצות הבית עלות למעלה, וא"כ צריך שיגשה ד' קנהסין בשפת הגג ע"פ מגי צדדים כענין נגד פתל הבית, ט"ז: (ס) מתירין, כלומר דוקא כשהלחי עומד אצל המבוי והפסין חזק בשדה

משנה ברורה

מחצות (מש"ס): (ל) משום דאמרין גוד וכו'. פרוש, כאלו שפת כהל הבית מעלה את מחצותיה למעלה^(א), והרי יש להסבה מחצות, ודוקא כשהגג אינו בולט מן הבית ולחין, (כו) אכל כשהגג בולט לחין, אפילו לגבי שבת לא אמרין גוד אסיק, כדלעיל בסימן שמה ספק טו"ט: (לא) אסיק מחיצתא, (כז) ודוקא כשהוא על שפת שמה ממש, אכל רחוק מזה אפילו פחות ממשלש טפחים, לא אמרין לבדו וגוד לכלי עלמא^(ב), (טז) והלכה כדעה ראשונה, (ל) דבכל גונו לא אמרין לגבי סבה גוד אסיק: ז (לב) ספק על-גבי מבוי שיש לו לחי, מדקתם המתבר, (לז) משמע דסבירא לה

באר היטב

חזקא בדפן שלישי יוצא מן החוה צבוחת הפתח ולא כשהיא עשויה כן בכל הפתחית, אי אפשר לומר כן, דהרי הוכחנו לעיל בסימן שכתב באור הלכה דבדור המחתלי 'בשעל' וכו' והרא"ש סבירא לה דבכל גונו הרי רשות-הניחוד מן החוה, ואפשר דהרא"ש סובר, כיון שבפניו שפסק לא נהפך לשם צוה הפתח לא הרי צוה הפתח, ולא סבירא לה פסק הנימא לעיל בסעיף ב בה"ה אלא כדעת הירושלמי שהביא הפגראברקס שם להחמיר בזה: * משום דאמרין גוד אסיק מחיצתא, עין בהמ"א, דאף דבנין לגבי סבה מחצות דוקא, ולהכי בעמוד גובה" ורמב"ד על ד' לא הרי סבה, הקא סבירא לן דצריך משום דיש בבית מחצות משש (רש"י טו"ט): * או על-גבי באר שיש לו פסין, הוא לישן הרמב"ם, ומשמע

כהפוסקים דאפילו במבוי המפולש ויש לו לחי מצד אחד ונספק כשעור הכשר סבה לצד הלחין ג"כ כשר, והש"ע, דעל-ידי לחי נחשב לענין שבת אפילו רחב משהו כאלו היה מחצה לאותו צד, ואמ"כ בן שו"ט שיש שלש מחצות והרי מן החוה רשות-הניחוד, ואמרין: מגו דהרי מחצה לענין שבת הרי גמי מחצה לענין סבה^(א) בשבת שאקלע בתוך ההגג, ואף על-גב דמדברין אסור לטלטל בשבת מחצות, בשבת דסבה ספר משום מצות סבה: (לג) סביבות הבאר וכו'. הינו, ארבע קורות נעוצות בארבעה רוחות זו כנגד זו, שקל קורה נוטה אפה לקאן ואפה לקאן, והתירוה משום עולי רגלים שיהיו יכולים לשאב מים לכהקמן מן הבדור שהוא רשות-הניחוד ועומד ברשות-הרבים, ועל-ידי הפסין נעשה סביבות הבאר רשות-הניחוד. ואף על-גב דלא התירו זה אלא לעולי רגלים, הקא משום מצות סבה התירו ג"כ דבר זה בשבת שבתוף ההג: (לד) ואין להמיר וכו'. הינו משום דהמתבר סתם, ומשמע דסבירא לה להמיר בכל גונו, לכן בא לומר דלמעשה יש להחמיר כדעת הפוסקים (לז) דאין להמיר אלא במקום שלחי מתיר לענין שבת, דהינו במקום סתום משלש רוחות וכו' רביעית יש לו לחי, דשם ספר אף מדברין לטלטל בשבת, כנה מתירין לענין סבה בשבת משום 'מגו', אף דלענין סבה לא נוגל לחשב כי אם שמי דפנות, שהשקפה הוא רק לצד הלחי לבד: (לה) ופסין מתירין, בזמן שיש עולי רגלים, (לז) והאיך דליקא עולי רגלים, היכא דלא שכיחי מא דמטר לכדרימ'נה, וגם דוקא (לד) ברשות-הרבים ולא בחצר: (לו) דאז שיק' מגו', ולכתחלה נכון להחמיר כדעת רמ"א ובמקום הדחק יש לסמך אדעה ראשונה, דכתב האליה רבה דכן הוא עקר: ח (לי) ספק על-גבי אכסרנה, פרוש: אכסרנה זו היא שני כהלים זה כנגד זה ומקצתה מקנה, וסמוך לקרוי עד הקצה האחר ספק הספק, נמצא שהספק הוא אין לה אלא שני כהלים, ופצימין (לז) הוא שני עמודים בולטים ברוח השלישי — אף על-פי ששקפה אהרת שאין לה אלא שני כהלים ועשויים כמבוי זה כנגד זה, אמרין כסעיף ג דצריך פס ארבעה ומשהו, כאן די בפצימין, דכיון שיש פצימין אמרין 'פי תקרה יורד וסותם', כלומר, פי תקרה של האכסרנה, שהוא הקרוי של אכסרנה, יורד וסותם, נמצא שיש לספק דפן שלישי, אכל כלא פצימין לא אמרין דיוור וסותם. ופצימין אלו, אף על-פי שישנים נראים בפנים לעומד בסבה אלא לעומד חוצה לה, וגם לא נעשו לכתחלה כמבוי מחצות הסבה, וכל מקום מוציילי, ועל זה כתב רמ"א שאחרים חולקין וסבירא להו דאפילו על-ידי פצימין לא מהני, (לו) ואפילו אם היו הפצימין נרדן ספה, כיון ששני הדפנות אין מחברין במין ג"ס, כמו שכתוב סוף סימן שסא, אכל אם היו דפנות במין ג"ס ובשלישי בולטין הפצימין ספה, מהני (לו) אם היה סמוך ברוח השלישית לתקרת האכסרנה, (לז) דאמרין פי תקרה של האכסרנה יורד וסותם, ומיהו, ברא"ש משמע דקציעי גמי צורת הפתח, וכתב הש"י, דהינו דוקא בנראה הפצימין בחוץ ושהו מבפנים, אכל נראה בפנים ושהו בחוץ לא בעי צורת הפתח (אף על-גב דבסעיף ב מבאר דבעינן ספה מרנה וגם צורת הפתח, הקא כיון דכוחות השלישי סמוך לתקרת האכסרנה, אמרין פי תקרה של האכסרנה יורד וסותם), והסגראברקס מסקנא על זה, ומשמע דדעתו דהלכא"ש צריך בכל גונו צורת הפתח, ולא אמרין כנה פי תקרה יורד וסותם כמו בסימן שסא, דתקרת האכסרנה לצורך עצמו עבדי ולא לצורך סבה^(ב): (לח) בין שתי נראין בפנים, הינו, שהעומד

שער הציור

(ס) סגראברקס ושי"א: (סז) חרזי הרשב"א, ונראה שזהו ג"כ מן הע"ז במה שקטב צריך שיגשה ד' קנהסין וכו' סתכן נגד כהלי הבית: (כט) אלה רבה, וכן משמע מלבוש: (ל) ועין בפריימקדום דכאן לו מקום אחר אין לו לפטר עצמו אף מפנה בזה, וכלל בכה, דהא בנפרא נשאר כוז בחיקו, ומתחת ספק מחסורין: (לז) סגראברקס והגרא: (לז) הגראי: (לז) הגראי: (לז) סגראברקס והגרא: (לז) כן איתא ברין, ואף על-פי דשני צמחיים הם חולקין זה מזה, ולא כמו לר"ש וסיעתו דבעינן שיהא כל העד של האכסרנה (שהוא לפי ציורו רוח השלישי של הסבה) מלא פצימין וכן כל אחר לחברו פחות מג' טפחים ומשעם לבד: (לו) כן מוכח סגראברקס: (לו) והוא ציור אחר ממה שציורו קרש ובריעו בבאר השלשן ציור: (לז) דאף על-גב דתקרת האכסרנה לצורך עצמה עבדי ולא לצורך הסבה, ספק ספק בצדוק הסבירא ופצימין מהני (מחש"ס), ועין בסגראברקס שפצוד דבעינן שיהא תקרת האכסרנה על-גל-פנים רחב ד' טפחים, דאי לא הוי לא אמרין פי תקרה יורד וסותם, ודלא כבי"ח^(א), והנה כל זה כתב סגראברקס לדעת שארי פוסקים ולא הניחיו הנצח דעורת הפתח שכתב הרא"ש ומחזיקו אנו למוא לפי תקרה יורד וסותם, אכל לפי מה שכתב הרא"ש דבעינן גמי צורת הפתח, וכפי שהשעיס הרא"ש העצם דמדאורוקא סגי בצורת הפתח לבד ולכן הקלו בנראה בחוץ ושהו בפנים וכמו בשבת משום לחי, וי לא צריכין כלל לסבא דפי התנה יורד וסותם, וזהו שכתב סגראברקס 'ימיהו משמע ברא"ש וכו', כאלו חזר מדבריו הראשונים לענין תקרה, אף יש לעין קצת, מא לא להסגראברקס דבעינן שיהא רחב הפצימין ספה לפי סבת ריא"ש: